

UNUTRAŠNJE MORSKE VODE

Zubčić, Matea

Undergraduate thesis / Završni rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Polytechnic of Šibenik / Veleučilište u Šibeniku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:143:043264>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-07**

Repository / Repozitorij:

[VUS REPOSITORY - Repozitorij završnih radova
Veleučilišta u Šibeniku](#)

VELEUČILIŠTE U ŠIBENIKU

UPRAVNI STUDIJ

PREDDIPLOMSKI STRUČNI STUDIJ UPRAVNI STUDIJ

Matea Zubčić

UNUTRAŠNJE MORSKE VODE

Završni rad

Šibenik, 2021.

VELEUČILIŠTE U ŠIBENIKU

UPRAVNI STUDIJ

PREDDIPLOMSKI STRUČNI STUDIJ UPRAVNI STUDIJ

UNUTRAŠNJE MORSKE VODE

Završni rad

Kolegij: Osnove međunarodnog prava

Mentor: dr. sc. Ljubo Runjić, prof. v. š.

Studentica: Matea Zubčić

Matični broj studenta: 1219061580

Šibenik, kolovoz 2021.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, _____, studentica Veleučilišta u Šibeniku, JMBG _____
izjavljujem pod materijalnom i kaznenom odgovornošću i svojim potpisom potvrđujem
da je moj završni rad na preddiplomskom/specijalističkom/diplomskom stručnom
studiju _____ pod naslovom:

isključivo rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja
se na objavljenu literaturu, a što pokazuju korištene bilješke i bibliografija.

Izjavljujem da nijedan dio rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je
prepisan iz necitiranog rada, te da nijedan dio rada ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za bilo koji drugi rad u bilo
kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili obrazovnoj ustanovi.

U Šibeniku, _____

Studentica:

SADRŽAJ

1. UVOD.....	7
2. DRŽAVNO PODRUČJE	9
3. MORSKI PROSTORI REPUBLIKE HRVATSKE.....	13
3.1. Unutrašnje morske vode.....	18
3.2. Teritorijalno more	20
3.3. Zaštićeni ekološko-ribolovni pojas (ZERP).....	21
3.4. Epikontinentalni pojas.....	23
3.5. Vanjski pojas	24
3.6. Ribolovno more.....	25
4. SUSTAV RAVNIH POLAZNIH CRTA	27
4.1. Normalna polazna crta	27
4.2. Zaljevi.....	28
4.3. Ravne polazne crte u Republici Hrvatskoj.....	30
5. UNUTRAŠNJE MORSKE VODE PREMA POMORSKOM ZAKONIKU I MEĐUNARODNOM PRAVU.....	33
6. ZAKLJUČAK.....	36
LITERATURA	37
POPIS SLIKA.....	39

UNUTRAŠNJE MORSKE VODE

MATEA ZUBČIĆ

Dr. Franje Tuđmana 17, Pidraga, mateazubcic05@gmail.com

Unutrašnje morske vode pripadaju državnom području obalne države te je velika pozornost usmjerena upravo na pitanja prava mora, koja su u Republici Hrvatskoj definirana Pomorskim zakonikom i drugim zakonskim odredbama kao i Konvencijom Ujedinjenih naroda o pravu mora iz 1982. godine, kao posljednjem potpisanom međunarodnom sporazumu koji se bavi kodifikacijom prava mora. Pod unutrašnjim morskim vodama podrazumijevaju se oni dijelovi mora koji se nalaze uz obalu i koji su usko povezani s kopnenim područjem. Nad unutrašnjim morskim vodama obalna država ima neograničenu vlast. Unutrašnjim morskim vodama smatraju se i zaljevi, riječna ušća, luke, more između kopna i ravnih polaznih crta, more između otoka, more među crtama visoke i niske vode kao i zatvorena mora.

(30 stranica / 6 slika / 0 tablica / 32 literaturna navoda / jezik izvornika: hrvatski)

Rad je pohranjen u: Knjižnici Veleučilišta u Šibeniku

Ključne riječi: unutrašnje morske vode, polazne crte, Konvencija Ujedinjenih naroda o pravu mora iz 1982., međunarodno pravo mora

Mentor: dr. sc. Ljubo Runjić, v. pred.

Rad je prihvaćen za obranu:

BASIC DOCUMENTATION CARD

Polytechnic of Šibenik

Final paper

Department of Administration

Professional Undergraduate Studies of Administration

INLAND SEAWATER

MATEA ZUBČIĆ

Dr. Franje Tuđmana 17, Pidruga, mateazubcic05@gmail.com

Inland sea waters belong to the state territory of the coastal state and great attention is paid to issues of maritime law, which in the Republic of Croatia are defined by the Maritime Code and other legal provisions and the United Nations Convention on the Law of the Sea of 1982, as the last signed international agreement that deals with the codification of the rights of the sea. Inland marine waters are those parts of the sea which are located along the coast and which are closely connected with the land area. The coastal state has unlimited power over inland waters. Inland sea waters also include bays, estuaries, ports, the sea between the mainland and straight baselines, the sea between islands, the sea between high and low water lines as well as the closed sea.

(30 pages / 6 figures / 0 tables / 32 references / original in Croatian language)

Paper deposited in: Library of Polytechnic in Sibenik

Keywords: inland waters, baselines, United Nations Convention on the Law of the Sea 1982, International Law of the Sea

Supervisor: Ph.D. Ljubo Runjić, Senior lecturer

Paper accepted:

1. UVOD

Unutrašnje morske vode pripadaju državnom području, tj. svim kopnenim prostorima koji su prisutni unutar državnih granica, a kod obalnih država državno područje se odnosi i na unutrašnje morske vode, teritorijalno more i arhipelaške vode. Državno područje se, također, ne odnosi samo na prizemno područje države, već i na podzemlje kao i zračni prostor poviše državnog područja. Obilježje državnog prostora je da nad njim država ima potpunu vlast i suverenitet te iz tog razloga predstavlja i objekt međunarodnog prava jer, s obzirom na međunarodno pravo, država uživa svoj teritorijalni suverenitet. Vrijedno je spomenuti da, temeljem međunarodnog prava, svaka država uživa svoj teritorijalni suverenitet ne temelju čega se obavljaju funkcije vrhovne vlasti.

Osim prava, države također imaju i obveze koje su definirane međunarodnim pravom, a jedna od najvažnijih obveza je da država ne smije vršiti vlast na svom državnom području ako će to biti na štetu neke druge države koja uživa suverenitet na svom državnom području.

S obzirom da unutrašnje morske vode pripadaju državnom području, važno je naglasiti načelo isključivosti koje ukazuje na to da na svom državnom području država obavlja funkcije vlasti uz istovremeno isključenje vlasti bilo koje druge države. Na temelju navedenog načela, svaka država se ima pravo usprotiviti ili suprotstaviti svim djelatnostima koje druge države obavljaju na njenom državnom području.

U kontekstu ovog rada vrlo je važno istaknuti Konvenciju Ujedinjenih naroda o pravu mora iz 1982. godine. Tekst Konvencije o pravu mora iz 1982. godine je usvojen glasovanjem u New Yorku, a potpisivanje Konvencije je održano na svečanoj sjednici na Jamajci, u gradu Montego Bay, krajem 1982. godine. Navedena je Konvencija na snagu stupila krajem 1994. godine te je uveden novi institut u međunarodno pravo mora (isključivi gospodarski pojas), koje je ipak već postojao u međunarodnom pravu ali nije bio temeljito i jasno definiran.

Tadašnja Jugoslavija je ratificirala navedenu Konvenciju, pa se na temelju sukcesije, vezala i Republika Hrvatska. Prema Pomorskom zakoniku Republike Hrvatske suverenitet Republike Hrvatske se na moru prostire na unutrašnje morske vode kao i teritorijalno more, ali i na podzemlje navedenih morskih prostora kao i zračni prostor poviše njih.

Pomorski zakonik Republike Hrvatske također sadrži i odredbe o morskim i podmorskim prostorima Republike Hrvatske, te su navedene odredbe harmonizirane s međunarodnim pravom.

Unutrašnje morske vode su oni dijelovi mora koje se nalaze uz obalu, a koji su usko povezani s kopnenim područjem. Nad unutrašnjim morskim vodama država uživa potpuni suverenitet, kao i nad zaljevima, riječnim ušćima, lukama, morem između kopna i ravnih polaznih crta, morem između otoka, morem između crta niske i visoke vode kao i zatvorenim morem, s obzirom da navedene kategorije također spadaju u unutrašnje morske vode.

Uz gotovo kompletnu obalu Republike Hrvatske se, s obzirom na iznimno veliku razvedenost obale, te u skladu s odredbama Konvencije Ujedinjenih naroda o pravu mora iz 1982. godine, koristi sustav ravnih polaznih crta koje se koriste radi mjerenja širine teritorijalnog mora Republike Hrvatske. Drugim riječima, sustav ravnih polaznih crta koristi se, u isto vrijeme, i za utvrđivanje vanjske granice hrvatskih unutrašnjih morskih voda.

2. DRŽAVNO PODRUČJE

Pojam državnog područja odnosi se na sve kopnene prostore koji su prisutni unutar državnih granica, te se u te prostore uključuju i jezera, rijeke i otoci. Osim navedenog, državno područje kod obalnih država podrazumijeva i obuhvat unutrašnjih morskih voda, arhipelaške vode i teritorijalno more. Vrlo je važno naglasiti da državno područje treba promatrati kao trodimenzionalni a ne dvodimenzionalni prostor jer se pod državnim područjem ne podrazumijeva samo more i kopno. Drugim riječima, dio državnog područja predstavljaju i podzemlje (npr. podzemlje morskog dna) te zračni prostor poviše državnog morskog i kopnenog područja.

Državno područje predstavlja prostor nad kojim vrhovnu vlast ima država i do čijih granica dopire državna vlast. Zbog navedene činjenice državno područje predstavlja objekt međunarodnog prava s obzirom da svaka država prema međunarodnom pravu uživa teritorijalnu suverenost. Pojam teritorijalne suverenosti se odnosi na skup raznih nadležnosti koje država, uz pomoć organa, obavlja na svom državnom području, tj. na državnom području država obavlja sve funkcije državne vlasti te na tom prostoru primjenjuje i svoj ustavni poredak (Degan, 2011). Drugim riječima, na državnom području država provodi donesene zakone i razne propise te na državnom području organizira upravu kao i sudbenu te lokalnu vlast.

Državno područje predstavlja jedan od najvažnijih kriterija u kontekstu stvaranja određene države te državno područje predstavlja iznimno važan element njenog postojanja. Osim navedenog, u kontekstu veličine državnog područja ili teritorija, ne postoji neka predefinirana veličina koja je potrebna za postojanje države, pa tako u svijetu postoji velik broj država s relativno malenim državnim područjem ili teritorijem, kao što su Lihtenštajn, Republika San Marino ili Monako. Vlast države nad državnim područjem je diskrecijske prirode ali nije arbitrarna i ona se ne bi smjela zloupotrebjavati. Drugim riječima, država može donositi razne zakone nad svojim državnim područjem, ali s donesenim zakonima, propisima ili odredbama ne smije raditi štetu okolnim ili susjednim državama kao ni međunarodnoj zajednici.

Osim nad svojim područjem ili teritorijem, država također ima jurisdikciju i nad svim pravnim i fizičkim osobama koje se nalaze na državnom području, što se odnosi na sve državljane te na osobe bez državljanstva, ali se također odnosi i na strance, uz postojanje određenih iznimki.

Vrlo je važno istaknuti da uz teritorijalnu suverenost država vrši i personalnu suverenost, koju može vršiti isključivo nad svojim državljanima koji se nalaze u nekoj drugoj državi te se iz tog razloga može doći do zaključka da personalna suverenost uzmiče pred teritorijalnom suverenosti.

Temeljna podjela država se odnosi na podjelu država na neobalne i obalne države. Državno područje svake pojedine države je drugačije zbog specifičnosti geografskog položaja. Npr., pojedine države mogu biti sastavljene samo od otočnog područja (kao što su Japan, Novi Zeland, Irska ili Ujedinjeno Kraljevstvo i druge otočne ili arhipelaške države). Ukoliko se govori o kopnenom području, tada je potrebno istaknuti da kopneno područje svake države ne čini cjelinu. Primjer takve države je Aljaska koja je geografski odvojena od državnog područja SAD-a područjem Kanade. Osim tog primjera, nama bliži primjer bio bila odvojenost južnog priobalnog dijela Hrvatske koji je od ostatka državnog područja odvojen Neumom (izlaz Bosne i Hercegovine na more).

Ukoliko se izuzmu prostori otvorenog mora kao i Međunarodne zone morskog dna, sva su druga područja podijeljena na područja suverenih država. Ukoliko se govori o području mora, potrebno je istaknuti da osim unutrašnjih morskih voda te teritorijalnog mora, tj. područja nad kojima obalna država ima isključivu vlast, postoje i područja vanjskog morskog pojama, epikontinentalnog pojasa te gospodarskog morskog pojasa nad kojima država uživa određena prava ali ne uživo istodobno i potpuni suverenitet.

Na temelju međunarodnog prava, svaka pojedina država uživa teritorijalnu suverenost na temelju koje obavlja funkcije vrhovne vlasti. Osim prava, međutim, države imaju i određene obveze koje su također utvrđene međunarodnim pravom te je jedna od važnijih obveza da država ne smije vršiti vlast na svom državnom području ukoliko će to biti na štetu bilo koje druge države koja uživa vlast na svom državnom području, iz čega se može izvući zaključak da državna vlast nije arbitražne prirode i, s obzirom na navedeno, ne bi se smjela zloupotrebjavati. Pod zloupotrebom, u ovom se kontekstu misli na činjenicu da uz obavljanje vlasti država ne bi smjela prouzročiti štetu nekoj drugoj državi ili međunarodnoj zajednici.

Usko vezano uz pojam državnog područja je i načelo isključivosti koje ukazuje na to da država na svom državnom području vrši vlast uz istodobno isključenje vlasti bilo koje druge države, pa na temelju načela isključivosti, tj. načelu isključive teritorijalne suverenosti, svaka država ima pravo protivljenja i suprotstavljanja svim djelatnostima koje druge države obavljaju na njenom državnom području.

Osim načela isključivosti, potrebno je istaknuti i pojam međudržavne služnosti koji se odnosi na određene posebne limite teritorijalne države koji su regulirani raznim nametnutim ugovorima. Služnosti su gotovo uvijek povezane uz pojedini dio područja neke države, ali ne i za cjelokupno državno područje, a služnosti se najčešće ogledaju u tome da se odnose na činjenje ili nečinjenje ili trpljenje nečega na svom dijelu teritorija.

U kontekstu obalnih država mogu se spomenuti i načini stjecanja područja, tj. uvećavanja državnog područja do kojih dolazi prirodnim procesima ili na umjetan način. U primarnom smislu ovdje je riječ o utjecaju tokova rijeka i bujicama, čimbenicima koji na prirodan način mogu povećati površinu obalnog područja, iako je riječ o dugotrajnom i postupnom procesu. Na isti način i morski valovi mogu, uz dugotrajne nanose, povećavati površinu područja obalne države. Međutim, postoji i umjetan način na država poveća površinu svog (obalnog) državnog područja, što je najčešći slučaj u bogatim državama kod kojih dolazi do stvaranja umjetnih otoka.

Slika 1. Otok Yas (Abu Dhabi)

Izvor: <https://www.travelzoo.com/uk/blog/5-reasons-yas-island-should-be-your-next-short-break/>,

<pristupljeno: 19.7.2021.>

Već je ranije navedeno da državno područje nije dvodimenzionalnog karaktera već trodimenzionalnog. U državno se područje ubraja i podzemlje, kao što je podzemlje morskog dna. U pravnom smislu, morsko dno i njegovo podzemlje nije pod utjecajem jedinstvenog međunarodnog režima.

U pojedinim slučajevima podmorje se uključuje u morski prostor državnog područja (npr. unutrašnje morske vode, teritorijalno more ili arhipelaške vode) te u takvim prostorima država može uživati potpuni suverenitet. Međutim, u pojedinim takvim prostorima suverenitet države može biti limitiran pravima nekih trećih država (npr. neškodljivi prolazak trgovačkih brodova).

3. MORSKI PROSTORI REPUBLIKE HRVATSKE

Formiranje međunarodnog prava trajalo je stoljećima, kao i običajno pravo, a tek se uz međunarodne ugovore nastojao pokušati riješiti kompleksan odnos među državama na području prava mora. Kako bi se dio tog prava kodificirao, 1930. godine Liga naroda¹ je u Haagu organizirala veliku kodifikacijsku konferenciju, ali ipak nije došlo do donošenja konvencije zbog sporne širine teritorijalnog mora. Međutim, ipak se nastavilo sa radom na unifikaciji. Nakon dugotrajnih i širokih pripremnih radnji, Komisija za međunarodno pravo², pod okriljem Ujedinjenih naroda³, je kreirala nacrt konvencije o pravu mora te je 1958. u Ženevi (Švicarska) održana konferencija Ujedinjenih naroda o pravu mora, na kojoj su potpisane četiri konvencije koje su potom i stupile na snagu (Grabovac i Petrinović, 2006):

- „Konvencija o teritorijalnom moru i vanjskom morskom pojasu
- Konvencija o otvorenom moru
- Konvencija o ribolovu i očuvanju biološkog bogatstva otvorenog mora
- Konvencija o epikontinentalnom pojasu“.

S obzirom da na navedenim konvencijama nije došlo do sporazuma o širini teritorijalnog mora, 1960. godine je u Ženevi sazvana nova konferencija, ali ni ona nije polučila željene rezultate te nije došlo do rješavanja navedenog problema. Nakon više od 20 godina, točnije 1982. godine, nakon višegodišnjeg zasjedanja treće diplomatske konferencije Ujedinjenih naroda o pravu mora, na Jamajci, u gradu Montego Bay, potpisana je nova Konvencija Ujedinjenih naroda i pravu mora koja je na snagu stupila 1994. godine.

¹ Liga naroda bila je prva svjetska međuvladina organizacija čija je glavna misija bila održavanje svjetskog mira. Osnovana je 10. siječnja 1920. nakon Pariške mirovne konferencije koja je završila Prvi svjetski rat, a prestala je s radom 20. travnja 1946. Primarni ciljevi organizacije uključivali su sprečavanje ratova kroz kolektivnu sigurnost i razoružanje te rješavanje međunarodnih sporova pregovorima i arbitražom.

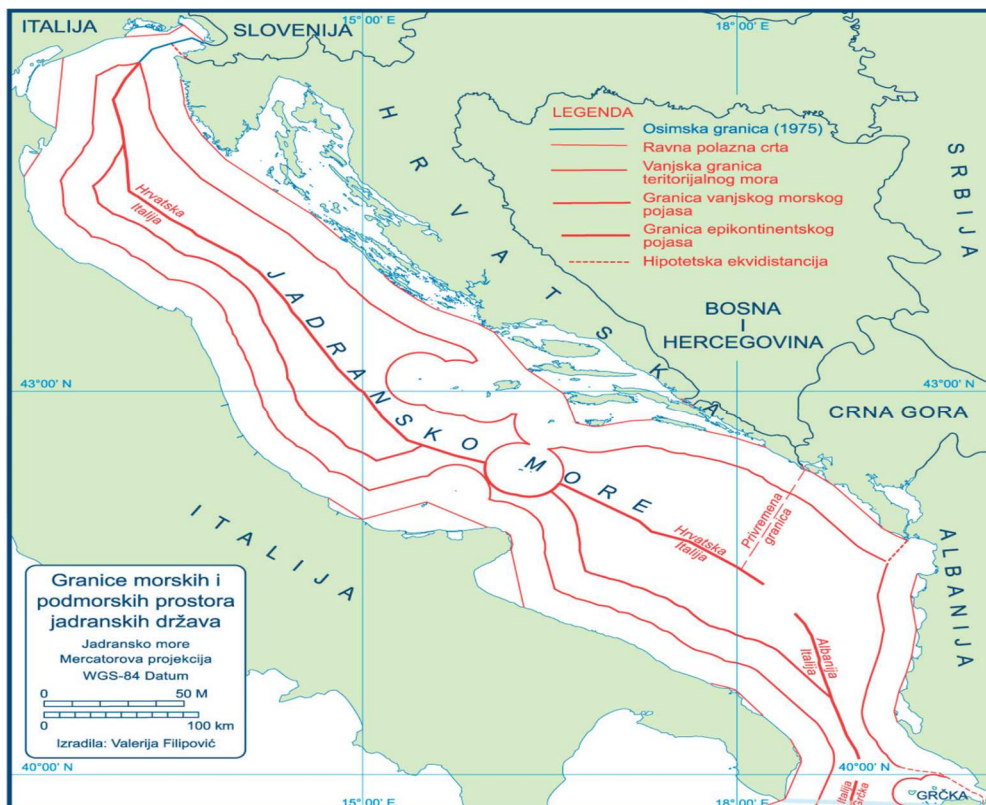
² Komisija za međunarodno pravo (eng. International Law Commission - ILC) tijelo je stručnjaka odgovornih za pomoć u razvoju i kodifikaciji međunarodnog prava. Sastoji se od 34 osobe priznate zbog svoje stručnosti i kvalifikacija u međunarodnom pravu, koje bira Generalna skupština Ujedinjenih naroda (eng. United Nations General Assembly - UNGA) svakih pet godina.

³ Ujedinjeni narodi (UN) međuvladina su organizacija čiji je cilj održati međunarodni mir i sigurnost, razvijanje prijateljskih odnosa među narodima, ostvarivanje međunarodne suradnje te funkcionira kao središte za usklađivanje djelovanja država. Riječ je o najvećoj, najpoznatijoj, najreprezentativnijoj i najsnažnijoj međunarodnoj organizaciji na svijetu. Sjedište UN-a nalazi se na međunarodnom teritoriju u New Yorku, a imaju i druge urede u Ženevi, Nairobiju, Beču i Haagu.

Tadašnja Jugoslavija je ratificirala navedene ženevske konvencije kao i Konvenciju Ujedinjenih naroda o pravu mora iz 1982. godine, koja je temeljem sukcesije vezala i Republiku Hrvatsku. Pomorski zakonik Republike Hrvatske navodi da se suverenitet Republike Hrvatske na moru prostire na unutrašnje morske vode te teritorijalno more, zračni prostor poviše njih kao i na dno te podzemlje navedenih morskih prostora. Drugi dio Pomorskog zakonika se odnosi na odredbe o hrvatskim morskim i podmorskim prostorima, a navedene odredbe su usklađene s međunarodnim pravom.

Prema Pomorskom zakoniku Republike Hrvatske, "u svom gospodarskom pojasu i u epikontinentalnom pojasu Republika Hrvatska ostvaruje suverena prava radi istraživanja, zaštite, iskorištavanja, unapređivanja i očuvanja prirodnih morskih bogatstava, uključujući bogatstva na morskom dnu i u morskom podzemlju te u obavljanju drugih gospodarskih djelatnosti" (NN 17/19).

Slika 2. Granice podmorskih prostora jadranskih država

Izvor: Žužul Vokić M., Filipović V. (2015). Granice podmorskih prostora jadranskih država. Poredbeno pomorsko pravo. 54(169); 9-56.

Jukić (2007) navodi da "Republika Hrvatska osigurava nadzor i zaštitu nad sljedećim područjima:

- Lukama i morskoj obali koja čini dio pomorskog dobra
- Unutarnjim morskim vodama, morskom dnu i podzemlju tih voda i zračnom prostoru iznad unutarnjih morskih voda
- Teritorijalnom moru, morskom dnu i podzemlju tih voda i zračnom prostoru iznad teritorijalnog mora
- Gospodarskom pojasu, odnosno zaštićenom ekološko-ribolovnom pojasu i
- Epikontinentalnom pojasu".

Prema Konvenciji Ujedinjenih naroda o pravu mora, suverenitet Republike Hrvatske na morskom području se prostire na teritorijalno more i unutrašnje morske vode, zračni prostor iznad njih kao i na dno i podzemni dio morskih prostora. Onaj dio Jadranskog mora koji predstavlja sastavni dio teritorija Republike Hrvatske naziva se obalno more koje se sastoji od:

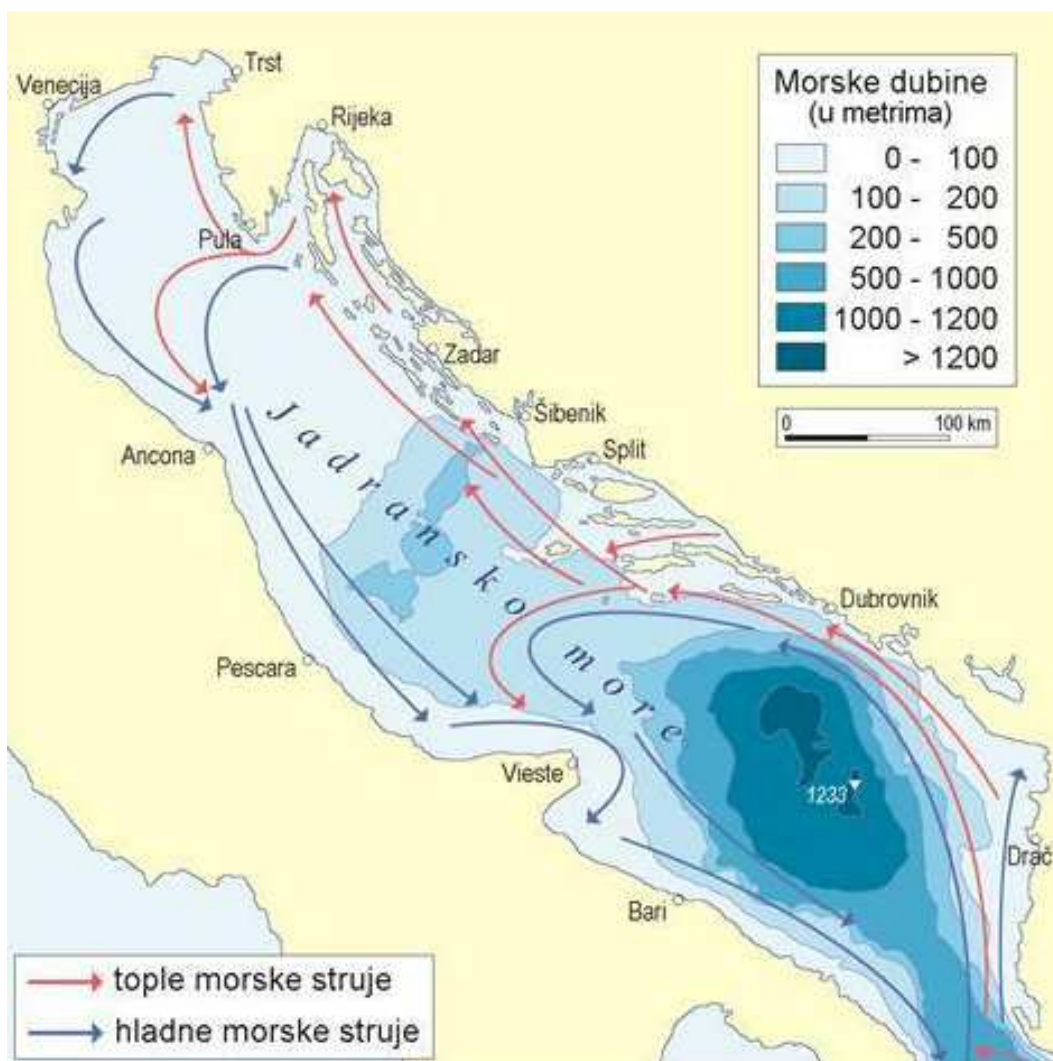
- Unutrašnjih morskih voda - riječ je o djelu mora između obale i krajnjih točaka poluotoka, dijelove mora uz obalu nad kojima obalna država uživa neograničenu vlast (površina iznosi 12.498 km²)
- Teritorijalnog mora - riječ je o morskom pojasu širine 12 nautičkih milja⁴ koji počinje polaznom crtom⁵ od granice unutrašnjeg mora prema otvorenom moru (površina iznosi 18.981 km²).

Površina Jadranskog mora iznosi 138 595 km² od čega Republici Hrvatskoj pripada 33.200 km² površine obalnog mora.

⁴ Nautička milja ili morska milja je jedinica za mjerenje duljine. Prema međunarodno prihvaćenoj definiciji jedna nautička milja jednaka je točno 1852 metra.

⁵ Konvencija o pravu mora Ujedinjenih naroda ističe da polaznu crtu čine crte niske vode uzduž obala kopna i otoka, ravne crte koje zatvaraju ulaze u zaljeve ili luke te ravne crte koje predstavljaju spojnice točaka na obali kopna i obali otoka.

Slika 3. Jadransko more

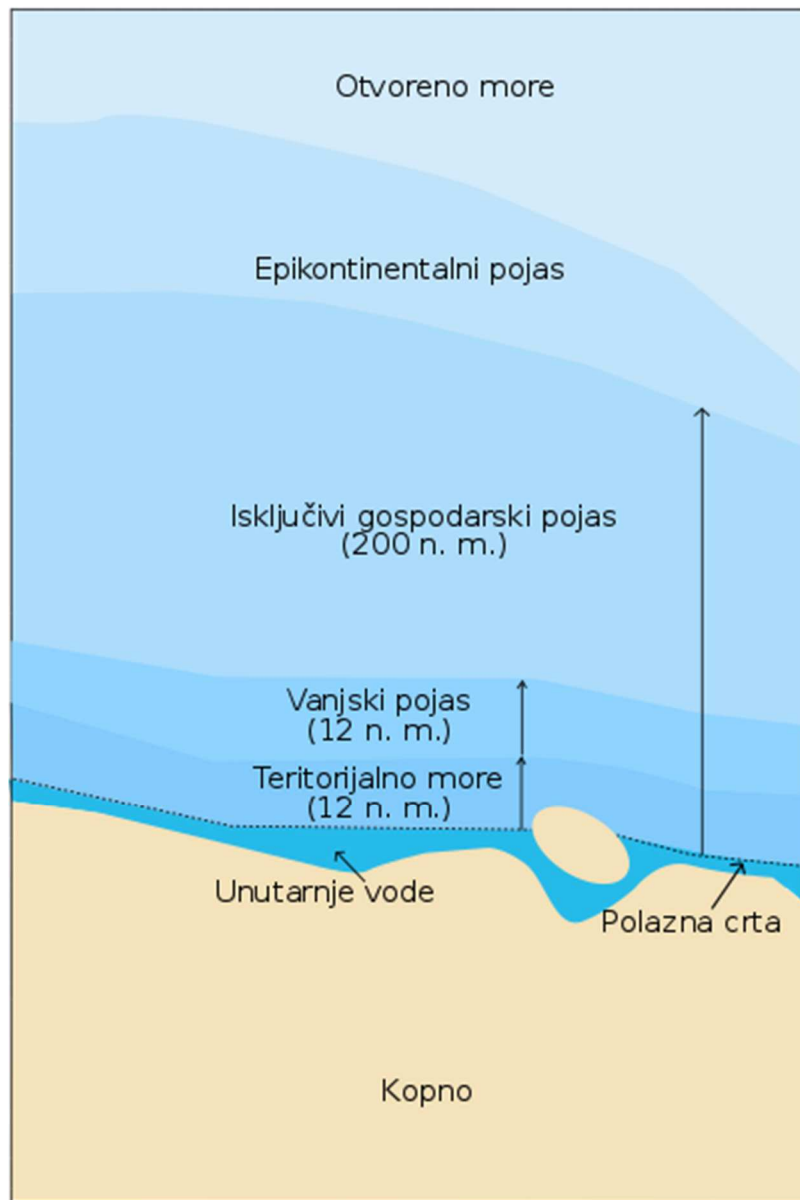

Izvor: <https://proleksis.lzmk.hr/28692/>, <pristupljeno: 20.7.2021.>

Morski te podmorski prostori Republike Hrvatske se mogu podijeliti na:

- Unutrašnje morske vode
- Teritorijalno more
- Zaštićeni ekološko-ribolovni pojas (ZERP)
- Epikontinentalni pojas
- Vanjski pojas
- Ribolovno more.

Slika 4. Morski pojasevi prema međunarodnom pravu

Izvor: <https://hr.wikipedia.org/wiki/Datoteka:Zonmar-hr.svg>, <pristupljeno: 20.7.2021.>

3.1. Unutrašnje morske vode

Unutrašnje morske vode predstavljaju one dijelove mora koji se nalaze uz obalu te koji su u uskoj vezi s kopnenim područjem a nad kojima obalna država ima neograničenu vlast (kao i nad kopnenim državnim područjem). Drugim riječima, unutrašnje morske vode predstavljaju područje mora i podmorja nad kojima obalna država ima potpuni suverenitet, a pod tim prostorima podrazumijevaju se zaljevi, luke, riječna ušća, more između kopna i ravnih polaznih crta, more među otocima, more između crte visoke i niske vode te zatvorena mora.

Zaljev se odnosi na jasno istaknutu uvalu koja je uvučena duboko u kopno a čije je morska površina jednaka ili veća od površine polukruga kojem je duljina promjera istovjetna duljini ravne crte koja zatvara ulaz u zaljev. Dakle, može se zaključiti da je riječ o morskoj površini koja je s tri strane okružena kopnom. Zaljev može biti raznih veličina, od nekoliko metara pa sve do više stotina kilometara a unutar zaljeva mogu biti prisutni otoci i otočne skupine, poluotoci, otočići i hridi. Morska se površina zaljeva mjeri od crte niske vode duž obale zaljeva i ravne crte koja zatvara ulaz u zaljev.

Grabovac i Petrinović (2006) navode da je "prolazak stranog ratnog broda, stranog javnog broda, stranog ribarskog broda te stranog znanstvenoistraživačkog broda kroz unutrašnje morske vode zabranjen te da je uplovljavanje u unutrašnje morske vode radi boravka u njima moguć isključivo uz prethodno izdanu dozvolu od strane nadležnih ministarstava".

Uplovljavanje u unutrašnje morske vode u Republici Hrvatskoj kao i boravak u hrvatskim lukama ne može biti odobreno stranom ratnom nuklearnom brodu, stranom ratnom brodu s nuklearnim naoružanjem kao ni stranom ratnom brodi koji samim svojim boravkom u unutrašnjim morskim vodama ili luci ugrožava sigurnost Republike Hrvatske.

U lukama Republike Hrvatske istovremeno mogu boraviti najviše tri strana broda ali koji su iste državne pripadnosti dok boravak stranog ratnog broda u bilo kojoj luci Republike Hrvatske ne može biti u trajanju dužem od deset dana. Prilikom posjete unutrašnjim morskim vodama Republike Hrvatske na stranom ratnom brodu može biti prisutna isključivo i samo posada ratnog broda.

Što se tiče stranih trgovačkih brodova, njihov prolazak unutrašnjim morskim vodama Republike Hrvatske je dopušten najkraćom mogućom rutom u cilju uplovljavanja u luku međunarodnog pomorskog prometa ili luku u kojoj se nalazi brodogradilište u kojem će taj brod biti popravljen, zbog isplovljavanja iz takve luke kao i zbog plovidbe među lukama koje su otvorene za međunarodni promet.

Boravak i plovidba unutrašnjim morskim vodama (kao i teritorijalnom moru) Republike Hrvatske dopušteni su stranim jahtama i stranim brodicama namijenjenima za sport, rekreaciju i razonodu uz uvjet da odmah nakon uplovljavanja u unutrašnje morske vode uplove u najbližu luku koja je otvorena za međunarodni promet (najkraćim mogućim putem) te obave graničnu kontrolu kao i ostale potrebne procese koji su usklađeni s posebnim odredbama i propisima o plovidbi i boravku stranih jahti i brodica koje su namijenjene za sport i razonodu.

Kabotažu, tj. transport putnika i stvari iz jedne hrvatske luke u drugu hrvatsku luku mogu obavljati isključivo brodovi, jahte te brodice koje su hrvatske državne pripadnosti kao i brodari brodova koji su iz neke od država članica Europske unije. Pod pojmom kabotaža podrazumijeva se transport osoba stranom jahtom ili brodicom unutrašnjim morskim vodama te teritorijalnim morem uz naplatu navedenog transporta.

Potrebno je istaknuti da obalna država iz nekog (političkog) razloga može zatvoriti pojedine luke za brodove točno određene države, bez obzira na činjenicu da li s njome ima ugovorne odnose ili nema, iako se država u tom slučaju izlaže istovjetnim mjerama što se tiče pristupa svojih brodova u luke te druge "sankcionirane" države. Također, bitno je spomenuti i brodove koji uživaju imunitet, a to su većinom ratni brodovi određenih država. navedeni brodovi mogu vršiti plovidbu morem određene obalne države amo uz prethodno dobivenu dozvolu na temelju koje stječu imunitet kojeg obalna država treba poštivati. Međutim, usprkos navedenom imunitetu, strani ratni brodovi kao i državni netrgovački brodovi trebaju poštovati carinske, plovidbene, redarstvene, sanitarne i druge propise.

3.2. Teritorijalno more

Kao što je već navedeno, teritorijalno more Republike Hrvatske se odnosi na morski pojas širine 12 nautičkih milja, računajući od polazne crte u smjeru gospodarskog pojasa, a polaznu crtu čine (Grabovac i Petrinović, 2006):

- "Crte niske vode uzduž obale kopna i otoka (normalne polazne crte), crta srednje niske vode je asimetrična sredina svih niskih voda tijekom mjeseca ili godine
- Ravne crte (tzv. ravne polazne crte) koje zatvaraju ulaze i zaljeve ili luke
- Ravne crte koje spajaju točke na obali kopna i na obali otoka".

S obzirom na ranije navedeno, može se doći do zaključka da vanjsku granicu teritorijalnog mora predstavlja svaka točka koja je udaljena minimalno 12 nautičkih milja od najbliže točke polazne crte. Riječ je o dijelu državnog područja i vanjska granica države prema otvorenom moru (pučini), te u isto vrijeme predstavlja i državnu morsku granicu. Na onoj točki gdje prestaje teritorijalno more, tamo prestaje i morsko obalno područje države.

Republika Hrvatska uživa potpuni suverenitet nad svojim teritorijalnim morem, morskim dnom i podzemljem kao i zračnim prostorom poviše teritorijalnog mora. S obzirom na pravila međunarodnog prava te Konvenciju Ujedinjenih naroda o pravu mora iz 1982. godine, "država je dužna dopustiti neškodljivi prolazak stranim brodovima. Namjeru neškodljivog prolaska⁶ stranog ratnog broda, država kojoj ratni brod pripada je dužna diplomatskim putem najaviti najkasnije 24 sata prije uplovljavanja broda u teritorijalno more Republike Hrvatske" (Jukić, 2007).

Najveći mogući broj stranih ratnih brodova iste državne pripadnosti koji istovremeno mogu ploviti teritorijalnim morem Republike Hrvatske jest tri. Oni ratni brodovi, nuklearni brodovi, tankeri te brodovi koji transportiraju štetne ili opasne tvari, dok plove unutrašnjim morskim vodama i prilikom neškodljivog prolaska teritorijalnim morem Republike Hrvatske, trebaju plovidbu obavljati propisanim plovidbenim putevima za te vrste brodova.

⁶ Prolazak broda morem predstavlja plovidbu teritorijalnim morem zbog presijecanja ili zbog ulaska u unutrašnje morske vode, zbog pristajanja uz sidrišta ili uz lučke građevine kao i izlazak iz njih. Prolazak brodova treba biti obavljen prema određenim uvjetima, tj. prolazak broda treba biti obavljen bez prekida i bez odgađanja. Postoje i okolnosti do kojih dolazi zbog više sile, opasnosti nevolje i sl. te se podrazumijeva da se u takvim uvjetima prolazak ne može nužno obaviti prema propisanim pravilima. Pojam neškodljivog prolaska se odnosi na prolazak koji ne remeti red, mir i sigurnost obalne države.

Također, navedene skupine brodova imaju obvezu poštivanja sustava odijeljenog prometa u onim područjima gdje su ti putevi ili sustavi odijeljenog prometa propisani te trebaju zadovoljavati i ostale propisane uvjete vezane uz sigurnost plovidbe te sprječavanje onečišćenja morskog okoliša.

U posebnu kategoriju spadaju strane podmornice koje trebaju ploviti morskom površinom te izvisiti zastavu svoje države te zastavu Republike Hrvatske za vrijeme plovidbe teritorijalnim morem Republike Hrvatske. Što se tiče stranih ribarskih brodovima, njima je zabranjeno obavljanje ribolova za vrijeme plovidbe teritorijalnim morem a plovidbu moraju obavljati brzinom koja nije manja od šest čvorova, bez zaustavljanja i sidrenja.

Pomorski zakonik Republike Hrvatske propisuje sredstva te mjere sigurnosti prilikom obavljanja plovidbe unutrašnjim morskim vodama i teritorijalnim morem Republike Hrvatske, te se u Pomorskom zakoniku također definiraju plovni putevi i njihovo označavanje, načini uplovljavanja u lukama i lučko peljarenje, kao i opći red na pomorskom dobru. Potrebno je istaknuti da hrvatskim pomorskim službama prilično veliki izazov predstavlja zaštita, nadzor i kontrola te provedba zakona propisanog reda na relativno velikom državnom pomorskom području (teritoriju), pogotovo u uvjetima valovitog mora kao i na otvorenoj državnoj granici (duljine cca 1000 km) bez označenih graničnih prijelaza.

3.3. Zaštićeni ekološko-ribolovni pojas (ZERP)

ZERP, tj. zaštićeni ekološko-ribolovni pojas Republike Hrvatske se odnosi na morsko područje na Jadranskom moru koje se nalazi od vanjske granice teritorijalnog mora Republike Hrvatske u smjeru otvorenog mora do njegove vanjske granice (prema međunarodnom pravu), a privremeno prati crtu razgraničenja epikontinentalnog pojasa koji je definiran Sporazumom između tadašnje Socijalističke federativne Republike Jugoslavije i Talijanske Republike o razgraničenju epikontinentalnog pojasa iz 1968. godine. Prema pravima Republike Hrvatske, površina ovog morskog područja je 23.870 km², a ovaj je morski pojas proglašen 3. listopada 2003. odlukom Hrvatskog sabora. U skladu s odlukom sabora, pravni režim ZERP-a je započeo s primjenom točno godinu dana nakon njegovog proglašenja iako nije primjenjiv na brodove koje plove pod zastavom neke od država članica Europske unije.

Slika 5. Zaštićeni ekološko-ribolovni pojas Republike Hrvatske

Izvor: <https://mmpi.gov.hr/vijesti-8/primjena-zerp-a-od-danas-i-za-clanice-eu-a/704>, <pristupljeno: 18.7.2021.>

Sadržaji isključivog gospodarskog pojasa Republike Hrvatske vezani su uz suverena prava na istraživanje i eksploataciju te gospodarenje živim prirodnim bogatstvima voda i to od vanjske granice teritorijalnog mora Republike Hrvatske u smjeru otvorenog mora do vanjske granice teritorijalnog mora dopuštene općim međunarodnim pravom.

S obzirom na Konvenciju Ujedinjenih naroda o pravu mora iz 1982. godine, gospodarski pojas može biti proglašen na području izvan 200 nautičkih milja od polaznih crta koje služe za mjerenje širine teritorijalnog mora. Drugim riječima, kod definiranja širine gospodarskog pojasa koristi se kriterij udaljenosti a gospodarski se pojas nalazi van granice teritorijalnog mora države, pa ne predstavlja dio teritorijalnog mora ili državnog područja.

Grabovac i Petrinović (2006) navode da, s obzirom da Republika Hrvatska unutar definiranog gospodarskog pojasa uživa određenu razinu suvereniteta gospodarske naravi (tj. resursna i neresursna prava), "ne dirajući suverena prava i jurisdikciju Republike Hrvatske, zaštićeni ekološko-ribolovni pojas Republike Hrvatske predstavlja morski prostor u kojem sve države uživaju međunarodnim pravom zajamčene slobode plovidbe, preleta, polaganja podmorskih kablova i cjevovoda te druge međunarodno pravno dopuštene upotrebe mora".

Za vrijeme obavljanja plovidbe gospodarskim pojasom Republike Hrvatske, plovni objekti trebaju poštivati opće prihvaćene međunarodne standarde i propise kao i propise Republike Hrvatske vezano uz sprječavanje onečišćenja mora s brodova te onečišćenja do kojeg dolazi potapanjem ili zbog podmorskih djelatnosti. Ribarstvo, kao jedna od tradicionalnih i najstarijih gospodarskih grana većine obalnih država predstavlja objekt zaštite i regulacije u gospodarskom pojasu, pa iz tog razloga velika većina država prilikom proglašenja gospodarskog pojasa ribolovne aktivnosti stavlja visoko na listu prioriteta za zaštitu.

3.4. Epikontinentalni pojas

Područje epikontinentalnog pojasa Republike Hrvatske se odnosi na morsko dno te morsko podzemlje (tj. podmorje) "izvan vanjske granice hrvatskog teritorijalnog mora u smjeru otvorenog mora do granica epikontinentalnog pojasa sa susjednim državama" (Grabovac i Petrinović, 2006). Između Socijalističke federativne Republike Jugoslavije i Italije je 1968. godine potpisan sporazum kojim su definirane granice epikontinentalnog pojasa Republike Hrvatske i Republike Italije. Navedeni se sporazum vezan uz razgraničenje epikontinentalnog pojasa primarno temeljio na načelu crte sredine ili jednake udaljenosti te pravilu prema kojem svaki otok ima svoj epikontinentalni pojas.

Jukić (2007) navodi da "obalna država u svom epikontinentalnom pojasu uživa:

- Suvereno pravo radi istraživanja
- Suvereno pravo radi eksploatacije prirodnih bogatstava koja se nalaze u tom dijelu morskog dna i njegovog podzemlja, tj. podmorja".

Pojam prirodnih bogatstava se odnosi na rudno i ostalo neživo bogatstvo morskog dna te njegovog podzemlja, kao i morska bića koja su, u stadiju u kojem se love, na morskome dnu ili ispod njega nepokretna ili se mogu kretati isključivo u konstantnom fizičkom kontaktu s morskim dnom ili samo u morskome podmorju. Pomorski zakonik Republike Hrvatske definira da se eksploatacija prirodnih bogatstava u epikontinentalnom pojasu, kao i podizanje, puštanje u rad i održavanje postrojenja i uređaja za eksploataciju i poduzimanje djelatnosti zbog eksploatacije mogu obavljati isključivo poštivanjem uvjeta definiranih Pomorskim zakonikom kao i propisima koji su na temelju njega i doneseni.

S obzirom da Republika Hrvatska uživa pravo isključive eksploatacije prirodnih bogatstava u epikontinentalnom pojasu, ona to može obavljati sama ili to pravo može prenijeti na druge države (uz plaćanje naknade). Republika Hrvatska uživa suverena prava u cilju eksploatacije epikontinentalnog pojasa kao i eksploatacije njegovih resursa te Jukić (2007) ističe da "svaka upotreba ili korištenje epikontinentalnog pojasa koje je suprotno propisima o korištenju epikontinentalnog pojasa će se smatrati narušavanjem nacionalnih interesa Republike Hrvatske".

3.5. Vanjski pojas

Uz izmjene Zakona o obalnom moru, vanjskom morskome pojasu i epikontinentalnom pojasu iz 1979. godine, teritorijalno more bivše Socijalističke federativne Republike Jugoslavije prošireno s tadašnjih 10 na 12 nautičkih milja, te je na taj način tadašnja Jugoslavija izgubila svoj vanjski pojas koji nakon toga više nikada nije uspostavljen, iako je ta mogućnost postojala u skladu s Konvencijom Ujedinjenih naroda o pravu mora iz 1982. godine (proglašenje vanjskog pojasa do 24. nautičke milje od polaznih crta).

Također, ni Republika Hrvatska nije iskoristila ovu mogućnost, bez obzira na prava garantirana od strane Ujedinjenih naroda i UNESCO-a, čime je došlo do gubitka nadzora nad 14.272 km² morske površine.

U vanjskom pojasu država može provoditi nadzor u cilju sprječavanja kršenja fiskalnih, carinskih, useljeničkih te zdravstvenih propisa na svom području ili na svom teritorijalnom moru. Osim toga, obalna država također uživa pravo nadzora i zaštite svojih propisa u prometu povijesnim i arheološkim predmetima koji su pronađeni na morskome dnu njenog vanjskog pojasa. Drugim riječima, osim gospodarskog i epikontinentalnog pojasa, Republika Hrvatska ima mogućnost i da uspostavi i treći pravni režim za svoje teritorijalno more čije bi se granice mogle protezati do maksimalne širine definirane međunarodnim pravom.

Republika Hrvatska ima pravo da, prema odredbama Konvencije UNESCO-a o zaštiti podvodne kulturne baštine iz 2001. godine, Konvencije o teritorijalnom moru i vanjskom pojasu i Konvencije Ujedinjenih naroda o pravu mora, proglasi vanjski pojas. Obalne države ne mogu steći vanjski pojas samo svojim nastankom (poput epikontinentalnog pojasa ili teritorijalnog mora), već vanjski pojas obalna država treba izričito proglasiti jednostranim aktom (poput gospodarskog pojasa ili arhipelaških voda). Drugim riječima, ako nije došlo do proglašenja vanjskog pojasa, tada ne postoje ni dijelovi mora pod tim pravnim režimom. Ukoliko određena obalna država ne iskoristi pravo proglašenja vanjskog pojasa ili gospodarskog pojasa, taj morski prostor ostaje kao dio otvorenog mora van nacionalne jurisdikcije bilo koje države (Žužul i Filipović, 2010).

3.6. Ribolovno more

Pojam ribolovnog mora se odnosi na morski prostor Republike Hrvatske u kojem država uživa svoju vlast i pojedina suverena prava te jurisdikcije koje se odnose na ribolovne aktivnosti. S obzirom na Pravilnik o granicama u ribolovnom moru Republike Hrvatske, definira se sa ribolovno more Republike Hrvatske obuhvaća vanjsko i unutrašnje ribolovno more. Vanjsko ribolovno more se odnosi na teritorijalno more Republike Hrvatske i Zaštićeni ekološko-ribolovni pojas.

Ribolovno more Republike Hrvatske se dijeli na 11 ribolovnih zona sa 37 ribolovnih podzona. U unutrašnjem ribolovnom moru Republike Hrvatske nalazi se dio zone A kao i zone E, F i G, a u vanjskom ribolovno moru Republike Hrvatske nalazi se dio zone A kao i zone B, C, D, H, I, J i K.

Slika 6. Ribolovno more Republike Hrvatske

Izvor: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2005_12_144_2732.html, <pristupljeno: 21.7.2021.>

4. SUSTAV RAVNIH POLAZNIH CRTA

Prilikom definiranja polaznih crta kojima se mjeri širina teritorijalnog mora, u dosadašnjoj kodifikaciji međunarodnog prava mora riješena su i pitanja opsega unutrašnjih morskih voda obalnih država. Polazne crte, koje se nazivaju i temeljnim ili osnovnim crtama, predstavljaju vanjske granice unutrašnjih morskih voda. Od točaka polaznih crta u smjeru pučine mjeri se širina teritorijalnog mora ali si svi drugi morski prostori nad kojima obalne države uživaju pojedina suverena prava (npr. gospodarski ili epikontinentalni pojas) kao i jurisdikcijske ovlast (vanjski pojas). Iz tog razloga svake promjene prilikom premještanja polaznih crta imaju cilj adekvatno pomicanje prema otvorenom moru vanjskih granica navedenih morskih prostora.

Obalne države imaju pravo povlačenja normalnih ili ravnih polaznih crta kao vanjskih granica svojih unutrašnjih morskih voda. U odnosu na normalne polazne crte, tj. crte niske vode uz obalu, ravne polazne crte služe za spajanje adekvatnih vanjskih točaka na kopnu (ili otoku), a one se mogu povući isključivo onda ako su ispunjeni određeni uvjeti prema Konvenciji o pravu mora. način povlačenja navedenih crta je ovisan o geografskim karakteristikama pojedinog područja, tj. ovisi o konfiguraciji obale i prisustvu otoka u neposrednoj blizini.

4.1. Normalna polazna crta

Konvencija o teritorijalnom moru i vanjskom pojasu iz 1958. godine (članak 3.), kao i Konvencija o pravu mora uz 1982. godine (članak 5.) navode da je normalna polazna crta koja se koristi kod mjerenja širine teritorijalnog mora "crta niske vode duž obale, kako je i označeno na pomorskim kartama krupnog mjerila koje obalna država službeno priznaje" (UN, 1982).

Pojam crte niske vode odnosi se na crtu do koje se razina mora spušta prilikom oseke, nakon čega opet dolazi do plime, tj. podizanja razine mora. Crta niske vode se može definirati točkom kod na kojoj se opaža najniža razina niske vode (tj. korištenjem točke na obali do koje se more prilikom oseke najviše povlači) ili definiranjem prosjeka najniže niske vode.

Obalna država ima pravo odabira metode. Važno je istaknuti da, s obzirom da amplitude morskih mijena (plime i oseke) u Sredozemnom moru nisu značajne, navedeni nestalni dijelovi unutrašnjih voda nemaju veliku širinu kao ni osobit gospodarski značaj.

Kod definiranja normalne polazne crte potrebno je u obzir uzeti i uzvišice suhe za niske vode, koje se i kod oseke nalaze poviše morske površine. Prethodno navedene Konvencije navedene uzvišice definiraju kao "prirodni dio kopna koji je okružen morem i suh za niske vode, ali preplavljen za vrijeme visoke vode" (UN, 1982). Položaj uzvišica suhe za niske vode se, prilikom povlačenja normalne polazne crte, prema navedenim Konvencijama, definira na isti način, tj. "kad se uzvišica suhe za niske vode nalazi djelomično ili potpuno na udaljenosti od kontinenta ili otoka koja ne prelazi širinu teritorijalnog mora, tada se crta niske vode na toj uzvišice može koristiti kao polazna crta od koje se mjeri širina teritorijalnog mora" (UN, 1982). Samo pojedine zemlje u Sredozemlju imaju potpuno definiranu crtu niske vode koja slijedi zavojitost obale kao granicu unutrašnjih morskih voda, a to su Monako, Grčka, Gruzija, Izrael i Velika Britanija (ispred obala svojih suverenih vojnih baza na Cipru).

4.2. Zaljevi

Kod Sredozemnih zemalja, u koje spada i Republika Hrvatska, velika važnost se pridaje pitanjima vezanima uz pripadnost zaljeva unutrašnjim morskim vodama iz razloga što je riječ o dubokom zadiranju mora u kopno. Zaljevi se međusobno razlikuju po površini ali i po širini ulaza u zaljev. S obzirom na povijesne činjenice, može se doći do zaključka da zaljevi uživaju poseban značaj kod obalnih država.

Naime, zaljevi su, povijesno, s obzirom na usku povezanost s kopnom, lokalnom stanovništvu služili kao izvor hrane, zaljevima se vršio transport robe i ljudi a koristili su se i prilikom obrane kopnenih područja od morskih neprijateljskih snaga. Westerman (1988) navodi da su "zaljevi od najranijih vremena bili povezani s ekonomskim, socijalnim i sigurnosnim interesima obalnih država koje su na zaljeve polagale istovjetna prava kao i na kopneno područje koje okružuje zaljev".

S obzirom na činjenicu da crta koja zatvara ulaz u zaljev istodobno predstavlja i polaznu crtu od koje se vrši mjerenje teritorijalnog mora, svakoj obalnoj državi odgovara zatvaranje što veće površine zaljeva na svojim obalama i proglašenje unutrašnje morske vode u tim zaljevima. Konvencija o teritorijalnom moru i vanjskom pojasu te Konvencija o pravu mora vrše podjelu zaljeva na četiri vrste:

- Zaljevi u međunarodnom pravnom smislu
- Duboka ulegnuća obale
- Povijesni zaljevi
- Zaljevi čije obale dijele dvije ili više država.

Međutim, jasna pravila vezana uz zaljeve prema navedenim Konvencijama odnose se samo na zaljeve u međunarodnom pravnom smislu.

Scovazzi (1995) navodi da pravni zaljevi predstavljaju "jedinstvene geografske oblike precizno definirane člankom 7. Konvencije iz 1958. godine te člankom 10. Konvencije iz 1982. godine". Prema navedenim Konvencijama, zaljev predstavlja jasno istaknutu uvalu "koja u kopno zadire u takvom opsegu prema širini svog ulaza da sadržava vode zatvorene kopnom, a nije samo obična krivina obale. Radi toga se uvala ne može smatrati zaljevom, ukoliko njena površina nije jednaka ili veća od površine polukruga kojemu je promjer crta povučena preko ulaza u tu uvalu" (UN, 1982).

Kako bi određeni zaljev mogao biti dio unutrašnjih morskih voda, trebao bi kumulativno ispunjavati uvjete u navedenim Konvencijama, a osnovni uvjet je da sve obale zaljeva trebaju pripadati istoj državi.

Međutim, uz navedeni geografski čimbenik kao i odredbe navedene u Konvencijama iz 1958. i 1982. godine, uveden je i matematički čimbenik koji nalaže da bi morska površina u zaljevu trebala biti jednaka ili veća od površine polukruga kojem je promjer crta povučena preko ulaza u zaljev. Osim navedenog, postoji i zahtjev da ulaz u zaljev ne bi trebao biti širi od 24 nautičke milje, tj. dvostruko veće dopuštene širine teritorijalnog mora, ako se računa od crte niske vode.

Prethodno navedene Konvencije definiraju i pravilo da, ukoliko postoji otok zbog kojeg postoji više ulaza u uvalu, tada se polukrug "povlači na način da se kao promjer koristi cjelokupna duljina crta koje zatvaraju pojedine ulaze u uvalu, te se površina otoka koji se nalazi u uvali računa kao dio morske površine uvale" (UN, 1982).

Ukoliko ulaz u zaljev nije širi od 24 nautičke milje, tada, prema Konvencijama, obalna država ima pravo povlačenja granične crte, tj. crte zatvaranja na ulazu u zaljev kako bi se te "zatvorene" vode mogle smatrati unutrašnjim morskim vodama. Međutim, ukoliko je ulaz u zaljev širi od 24 nautičke milje, tada dolazi do "povlačenja ravne polazne crte od 24 nautičke milje unutar zaljeva na način da se crtom te duljine zatvara najveća moguća površina vode" (UN, 1982). Iako navedene Konvencije ne definiraju povijesne zaljeve kao ni njihov pravni režim, prema njima je ipak dopušteno postojanje povijesnih zaljeva prema međunarodnom običajnom pravu pa se tako prethodno navedene odredbe ne primjenjuju na povijesne zaljeve. U ovom kontekstu potrebno je napomenuti da međunarodno pravo ne razlikuje zaljeve od unutrašnjih mora (npr. Azovsko more) iz razloga što, iako su unutrašnja mora okružena kopnom, ona su ipak u prirodnoj vezi s ostalim morima.

Prethodno navedena pravila vezana uz zaljeve pojedine su zemlje unijele u svoje zakonodavstvo ali su pojedine zemlje u svoje unutrašnje morske vode unijele i zaljeve koji ne ispunjavaju navedene uvjete pri čemu su se uglavnom pozivale na povijesna prava, tj. dugoročno, isključivo i neosporavano korištenje tih zaljeva dok su neke zemlje kao argument isticale važnost zaljeva za sigurnost zemlje ili pojedine gospodarske razloge (npr. ovisnost lokalnog stanovništva o ribolovu u zaljevu).

4.3. Ravne polazne crte u Republici Hrvatskoj

Ravne polazne crte koje služe za mjerenje širine teritorijalnog mora Republike Hrvatske, koje su definirane Pomorskim zakonikom iz 2004. godine, ispunjavaju sve potrebne preduvjete u kontekstu njihove primjene s gledišta međunarodnog prava. Ravne polazne crte u Republici Hrvatskoj su povučene uzduž iznimno razvedene obale koja u svojoj blizini sadrži lanac otoka, te polazne crte ne odstupaju značajno od općeg smjera kopna. Naime, prosječno odstupanje iznosi cca 5° dok je dozvoljeno odstupanje do 15° (Blake i Topalović, 1996). Potrebno je istaknuti da ovakav sustav polaznih crta koji se koristi u Republici Hrvatskoj zadovoljava i najstrože tumačenje pojedinih pravila Konvencije o pravu mora iz 1982. godine (Ahnish, 1993).

S obzirom na svoj geografski položaj kao i obalnu crtu na kopnu i otocima u dužini od 6.278 kilometara, Republika Hrvatska koristi najveći te najraznovrsniji prostor Jadranskog mora. Obala Republike Hrvatske se proteže od ušća rijeke Dragonje u Piranskom zaljevu (gdje graniči sa Slovenijom) do rta Oštra koji se nalazi na ulazu u Bokotarski zaljev (gdje graniči s Crnom Gorom). Jedini prekid u ovoj obalnoj crti nalazi se kod Neuma, u duljini o 21,2 kilometra te taj dio obale pripada Bosni i Hercegovini. Pred hrvatskom obalom se nalazi 1.246 kopnenih površina koje su okružene morem, tj. 79 otoka, 525 otočića te 642 hridi (Duplančić-Leder i sur., 2000). Obala Republike Hrvatske ima koeficijent razvedenosti 11 čime predstavlja najrazvedeniju obalu na Jadranu kao i jednu od najrazvedenijih obala na svijetu (Riđanović, 2002).

Površina svih otočnih dijelova Republike Hrvatske je 3.259 km² (Duplančić-Leder i sur., 2004) a 50 otoka je stalno naseljeno. Kopnena obalna crta Republike Hrvatske prostire se dužinom od 4.398 kilometara, a otočna u dužini od 1.880 kilometara, te stoga Republici Hrvatskoj pripada otprilike 74% ukupne dužine svih jadranskih otoka.

Ravne polazne crte uz istočnu obalu Jadrana, koja najvećim dijelom pripada Republici Hrvatskoj, povučene su prvi put 1948. godine te su bile normirane prvim jugoslavenskim Zakonom o obalnom moru. Tada su ravne polazne crte bile povučene na restriktivan način zbog toga što nije bilo poznato hoće li ravne polazne crte biti priznate na međunarodnoj razini. Drugim riječima, one su bile povučene deset godina prije prve Konferencije o pravu mora Ujedinjenih naroda (1958. godine).

Prvotno definiran sustav ravnih polaznih crta je dobio dodatnu potvrdu 1965. godine kada je donesen Zakon o obalnom moru SFR Jugoslavije. Jedina korekcija koja je tada bila izvedena odnosi se na Zakon o izmjenama i dopunama zakona o obalnom moru, vanjskom pojasu i epikontinentalnom pojasu 1979. godine kada je došlo do povlačenja nove ravne polazne crte uz ulegnuće na obali Crne Gore, što drugim riječima znači da bivša Jugoslavija nije iskoristila mogućnosti koje je imala s obzirom na međunarodno pravo vezano uz definiranje ravnih polaznih crta.

Prilikom usvajanja prvog Pomorskog zakonika Republike Hrvatske 1994. godine nije došlo do promjena, tj. sustav ravnih polaznih crta je ostao istovjetan onom kojeg je prije pola stoljeća definirala tadašnja Jugoslavija. Zbog tog su razloga udaljeniji hrvatski otoci (Biševo, Vis, Svetac i Palagruža) i otočići (Kamik, Jabuka, Galijula, Brusnik) ostali van sustava ravnih polaznih crta.

S obzirom da prostori između njih i kopna nisu pod pravnim režimom unutrašnjih morskih voda, može se doći do zaključka da državno područje Republike Hrvatske ne obuhvaća sva dopustiv morski prostor prema međunarodnom pravu (Barić Punda i Rudolf, 2004).

5. UNUTRAŠNJE MORSKE VODE PREMA POMORSKOM ZAKONIKU I MEĐUNARODNOM PRAVU

Prema Pomorskom zakoniku, obalna država uživa suverenost nad svojim unutrašnjim morskim vodama i teritorijalnim morem te se oba navedena pojasa odnose i na zračni prostor iznad njih kao i na dno i podzemlje navedenih morskih prostora. S obzirom na činjenicu da obalna država uživa suverenost nad navedenim prostorima, u međunarodnom se pravu ne mogu naći dodatna ili detaljnija pravila, tj. odnose definira obalna država kojoj navedeni prostori pripadaju. Potrebno je istaknuti da i Konvencija o pravu mora Ujedinjenih naroda iz 1982. godine, kao posljednji međunarodni ugovor koji se bavi kodificiranjem međunarodnog prava mora, o navedena dva režima definira pravila samo za dva pitanja (UN, 1982):

- "Prostor na koji ih obalna država smije protegnuti
- Pravila prema kojima (uz određene uvjete) međunarodno pravo osigurava plovidbu brodovima trećih država".

Riječ je o pravu ranije opisanog neškodljivog prolaska koje uživaju svi brodovi trećih država prilikom plovidbe teritorijalnim morem te, iznimno, unutrašnjim morskim vodama. Konvencija Ujedinjenih naroda iz 1982. godine sadrži čak 16 detaljnih članaka vezano uz pravo neškodljivog prolaska. U unutrašnjim se morskim vodama neškodljivi prolazak osigurava stranim brodovima samo "u slučaju da se ravnim polaznim crtama, od kojih se mjeri širina teritorijalnog mora, kao unutrašnje vode obuhvate vode koje su prije toga pripadale teritorijalnom moru ili nekom drugom međunarodnopravnom režimu" (UN, 1982).

U Pomorskom zakoniku Republike Hrvatske se, s obzirom na načela i pravila međunarodnog prava iz Konvencije Ujedinjenih naroda iz 1982. godine, detaljno definira prostor unutrašnjih morskih voda, teritorijalnog mora, zaštita morskog okoliša kao i znanstveno istraživanje te plovidba u navedenim prostorima Jadranskog mora koji se nalaze pod suverenošću Republike Hrvatske.

Uz skoro cijelu obalu Republike Hrvatske se, s obzirom na razvedenost hrvatske obale i u skladu s odredbama Konvencije Ujedinjenih naroda iz 1982. godine, koristi sustav ravnih polaznih crta koje služe za mjerenje širine teritorijalnog mora Republike Hrvatske, pa ravne polazne crte istovremeno predstavljaju i vanjsku granicu unutrašnjih morskih voda.

Ravne polazne crte se uglavnom definiraju spajanjem adekvatnih točaka na vanjskim obalama hrvatskih otoka, a hrvatski otoci gotovo potpuno odgovaraju pravilima Konvencije Ujedinjenih naroda iz 1982. godine prema kojima je dopušteno povlačenje ravnih polaznih crta "ukoliko se uzduž obale u njenoj neposrednoj blizini nalazi niz otoka" (UN, 1982).

S obzirom da navedeno pravilo ne definira i udaljenost od obale, može se postaviti pitanje jesu li ravne polazne crte mogle biti definirane na drugačiji način. Drugim riječima, možda bi se unutar ravnih polaznih crta trebao nalaziti i, npr. otok Vis (kao što je navedeno u prethodnom poglavlju) zbog toga što i otok Vis pripada nizu otoka uzduž obale Republike Hrvatske i nalazi se u njenoj neposrednoj blizini.

Međutim, suprotno prethodno navedenoj ideji o udaljavanju ravnih polaznih crta od obale Republike Hrvatske, čime bi se povećala površina unutrašnjih morskih voda Republike Hrvatske, potrebno je navesti i suprotnu situaciju. Na istoku jadranske obale, točnije u zaljevu Klek-Neum kao i uz vanjsku obalu poloutoka Klek, Bosna i Hercegovina ima otprilike 21 kilometara obalne kopnene linije (Brozović i Ladan, 2003). I Bosna i Hercegovina, kao i svaka druga obalna država, uz svoju obalu ima unutrašnje morske vode te teritorijalno more, koje je razgraničeno s hrvatskim morem Ugovorom o državnim granicama koji je sklopljen s Republikom Hrvatskom 1999. godine. Navedeni ugovor je u primjeni od datuma potpisivanja.

S obzirom da postoje obala i more Bosne i Hercegovine, temeljem Konvencije o pravu mora Ujedinjenih naroda iz 1982. godine, Republika Hrvatska bi trebala revidirati crte koje služe za zatvaranje svojih unutrašnjih morskih voda, te se u Konvenciji navodi da "država ne može primijeniti metodu ravnih polaznih crta na način da tako odvoji teritorijalno more druge države od otvorenog mora ili isključivog gospodarskog pojasa" (UN, 1982).

Drugim riječima, navedeno pravilo ističe da bi Republika Hrvatska trebala povući nove polazne crte koje bi omogućile da preko teritorijalnog mora Republike Hrvatske teritorijalno more Bosne i Hercegovine bude spojeno s Jadranskim morem izvan teritorijalnog mora Republike Hrvatske, bez obzira na (Vukas, 2007):

- "Pravo neškodljivog prolaska koji Republika Hrvatska jamči kroz svije unutrašnje morske vode i teritorijalno more svim brodovima koji plove prema obalama Bosne i Hercegovine
- Činjenicu da pomorske veze Bosne i Hercegovine uvelike ovise o korištenju hrvatske luke Ploče".

Obalna država ima potpuno i slobodno pravo definiranja hoće li u svojim unutrašnjim morskim vodama pojedinim kategorijama brodova i pod kojim uvjetima otvoriti svoje morske luke i puteve. Obalna je država obvezna dopustiti neškodljivi prolazak svojim unutrašnjim morskim vodama koje su navedeni status stekle definiranjem ravne polazne crte, "a prije toga nisu bile smatrane takvima" (UN, 1982).

6. ZAKLJUČAK

Unutrašnje morske vode pripadaju državnom području, tj. području nad kojim država uživa potpuni suverenitet, a u državno područje ubrajaju se kopnene i morske površine, kao i podzemlje te zračni prostor. Država osim prava na suverenitet nad državnim područjem također ima i obveze, a jedna od bitnijih je obveza da vršenjem vlasti nad svojim državnim područjem država ne smije to obavljati na štetu bilo koje druge države koja uživa vlast na svom državnom području, tj. ne smije doći do nastanka štete nekoj drugoj državi ili međunarodnoj zajednici.

Pojam unutrašnjih morskih voda odnose se na one morske dijelove koji se nalaze uz obalni dio i koji se nalaze u uskoj vezi s kopnenim područjem. Nad unutrašnjim morskim vodama država uživa potpuni suverenitet, tj. neograničenu vlast, pa bi se moglo zaključiti da se pojam unutrašnjih morskih voda odnosi na područje mora i podmorja nad kojima država ima suverenitet te tu pripadaju i zaljevi, luke, riječna ušća, more između kopna i ravnih polaznih crta, more između otoka, more između crte niske i visoke vode kao i zatvorena mora.

Za definiranje širine teritorijalnog mora, pa tako i vanjskih granica unutrašnjih morskih voda, koristi se sustav ravnih polaznih crta. Od točaka polaznih crta u pravcu otvorenog mora se mjeri širina teritorijalnog mora kao i svi ostali morski prostori nad kojima obalne države imaju određena suverena prava ili jurisdikcijske ovlasti. Ravne polazne crte u Republici Hrvatskoj su definirane Pomorskim zakonikom iz 2004. godine, te ispunjavaju sve preduvjete koji su navedeni u Konvenciji o pravu mora Ujedinjenih naroda iz 1982. godine. Iako se sustav ravnih polaznih crta u Republici Hrvatskoj nije mijenjao još od 1948. (iz vremena tadašnje Jugoslavije), ipak postoje razmišljanja i stavovi koji ukazuju na to da bi se u sustav ravnih polaznih crta trebali uključiti i pojedini otoci i otočići koji trenutno nisu unutar navedenog sustava, čime bi se povećala površina unutrašnjih morskih voda Republike Hrvatske, čime bi se ujedno i povećala morska površina nad kojom bi Republika Hrvatska uživala potpunu suverenost.

LITERATURA

1. Ahnish, F.A. (2003). *The International Law of Maritime Boundaries and the Practice of States in the Mediterranean Sea*. Oxford: Clarendon Press
2. Barić Punda, V., Rudolf, D. (2004). Prijedlog dopuna i izmjena javnopravnih odredbi nacrtu Pomorskog zakonika Republike Hrvatske. *Adrias*. Vol. 11; 205-210.
3. Blake, G., Topalović, D. (1996). *The Maritime Boundaries of the Adriatic Sea*. Durham: University of Durham
4. Brozović, D., Ladan, T. (2003). *Hrvatska enciklopedija*. Zagreb: Leksikografski zavod Miroslav Krleža
5. Degan, Đ. (2011). *Međunarodno pravo*. Zagreb: Školska knjiga
6. Duplančić-Leder, T., Ujević, T., Čala, M. (2004). Coastline lengths and areas of islands in the Croatian part of the Adriatic Sea determined from the topographic maps at the scale of 1:25 000. *Geoadria*. Vol. 9; 5-32.
7. Duplančić-Leder, T., Ujević, T., Čala, M., Viđak, I. (2000). Categorization and Number of Islands in the Republic of Croatia. *Periodicum biologorum*. 102(1): 281-284.
8. Grabovac, I., Petrinović, R. (2006). *Pomorsko pravo (Pomorsko javno, upravno i radno pravo)*. Split: Pomorski fakultet Split
9. Jukić, T. (2007). *Nadzor i zaštita prava i interesa Republike Hrvatske na Jadranskom moru*. Magistarski rad. Split
10. Pomorski zakonik, NN 181/04, 76/07, 146/08, 61/11, 56/13, 26/15, 17/19
11. Riđanović, J. (2002). *Geografija mora*. Zagreb: Naklada Dr. Feletar
12. Scovazzi, T. (1995). Bays and Deeply Indented Coastlines: The Practice of South American States. *Ocean Development and International Law*. 26(2); 161-174.
13. Ujedinjeni narodi (1982). *Konvencija Ujedinjenih naroda o pravu mora*. [raspoloživo na: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:21998A0623\(01\)&from=HR](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:21998A0623(01)&from=HR)], <pristupljeno: 16.7.2021.>
14. Vukas, B. (2007). Pomorski zakonik Republike Hrvatske i međunarodno pravo mora. *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu*. 58(1-2); 181-203.
15. Westerman, G.S. (1988). *The Juridical Bay*. Oxford Monographs in International Law

16. Žužul Vokić, M., Filipović, V. (2010). Vanjski pojas Republike Hrvatske. Poredbeno pomorsko pravo. 49(164); 73-99.
17. Žužul Vokić, M., Filipović, V. (2015). Granice podmorskih prostora jadranskih država. Poredbeno pomorsko pravo. 54(169); 9-56.

POPIS SLIKA

Slika 1. Otok Yas (Abu Dhabi)	11
Slika 2. Granice podmorskih prostora jadranskih država	14
Slika 3. Jadransko more	16
Slika 4. Morski pojasevi prema međunarodnom pravu	17
Slika 5. Zaštićeni ekološko-ribolovni pojas Republike Hrvatske	22
Slika 6. Ribolovno more Republike Hrvatske	26